

W marcu 2013 roku – rok po inauguracyjnej konferencji – organizatorzy zaplanowali kolejne sympozjum. Tym razem temat przewodni brzmi: *Retoryka klasyczna a współczesne formy perswazji*.

MARIUSZ KOPER
Katedra Języka Polskiego KUL

MAREK OLEJNIK
Zakład Filologii Ukraińskiej UMCS

V SYMPOZJUM POLSKO-UKRAIŃSKIE
– KOMUNIKACJA W OBSZARZE TRANSGRANICZNYM
POLSKO-BIAŁORUSKO-UKRAIŃSKIM
WOLA UHRUSKA, 1-2 CZERWCA 2012

Pierwsze sesje naukowe w Woli Uhruskiej miały miejsce pod koniec ubiegłego stulecia. To za sprawą dyrektora Instytutu Filologii Słowiańskiej UMCS – prof. dra hab. Feliksa Czyżewskiego i Wójta Gminy Wola Uhruska – Jana Łukasika Rada Instytutu Filologii Słowiańskiej zdecydowała o nawiązaniu ścisłej współpracy z gminą Wola Uhruska. Współpraca zaowocowała wieloma konferencjami i publikacjami naukowymi. Wartość takich spotkań zauważają władze gminy oraz całego powiatu włodawskiego.

Od 2008 roku ważnym wydarzeniem w życiu naukowym środowiska językoznawczego zajmującego się badaniami pogranicza polsko-wschodniosłowiańskiego są sympozja w Woli Uhruskiej. W I sympozjum pt. *Współpraca transgraniczna Polska-Białoruś-Ukraina. Gospodarka – ekologia – kultura* wzięli udział nie tylko naukowcy z Polski, Ukrainy i Białorusi, ale również przedstawiciele samorządu terytorialnego powiatów włodawskiego i bialskiego, gmin Ruda-Huta, Sawin, Włodawa, Wisznice i gospodarza – Woli Uhruskiej. Byli również obecni samorządowcy z Szacka i Huszczy na Ukrainie. W czasie obrad dzielono się m.in. doświadczeniami z dotychczasowej współpracy transgranicznej. W trakcie II Sympozjum pt. *Język ukraiński w polskim systemie oświaty* podjęto problem miejsca tego języka w polskim systemie oświatowym. Dyskutowano również o sposobach zainteresowania młodzieży

językiem i kulturą ukraińską. Na sympozjum gościli przedstawiciele Ministerstwa Edukacji Narodowej, Lubelskiego Kuratorium Oświaty, lubelskich uczelni wyższych, placówek oświatowych i samorządu terytorialnego. W 2010 roku miało miejsce III Sympozjum Polsko-Ukraińskie pt. *Gospodarka, religia, kultura i język na pograniczu polsko-ukraińskim* organizowane przez IFS UMCS w Lublinie, Lubelskiego Kuratora Oświaty oraz Wójta Gminy Wola Uhruska. W IV Sympozjum pt. *Wołyń – Podlasie – religia – kultura – historia – język*, które odbyło się pod patronatem Jego Ekscelencji Biskupa Markijana Trofimia-ka, ordynariusza diecezji łuckiej kościoła rzymskokatolickiego, brali udział historycy, językoznawcy i literaturoznawcy z Polski i z Ukrainy. Należy podkreślić, że każde z sympozjów kończyło się podsumowaniem w postaci wniosków, z których większość przez ostatnie pięć lat została zrealizowana.

W dniach 1-2 czerwca 2012 roku odbyło się piąte z cyklu sympozjów transgranicznych pt. *Komunikacja w obszarze transgranicznym polsko-białorusko-ukraińskim*. Wzięli w nim udział naukowcy i pracownicy oświaty ze środowisk lubelskiego i łódzkiego. Nie zabrakło też władz samorządowych z Polski i Ukrainy. W obradach sekcji językoznawczej wygłoszono siedem referatów. Większość z nich prelegenci poświęcili opisowi mikrotoponimii pogranicza polsko-ukraińskiego zarówno w aspekcie synchronicznym, jak i diachronicznym.

Jako pierwszy referat wygłosił prof. dr hab. Feliks Czyżewski. W swoim wystąpieniu pt. *Nazwy terenowe w opisie niejęzykoznawców* prelegent zajął się publikacjami popularnonaukowymi, w których autorzy charakteryzują nazewnictwa określonego regionu kraju. Referent dotknął ważnego problemu, tj. opisu mikrotoponimii dokonywanego przez niespecjalistów. Jak zauważył, w wydawnictwach tego typu bardzo często spotykamy wiele błędów i nieścisłości. Jako przykład podał wydany w 2006 roku *Słowniczek nazw fizjograficznych gminy Wisznice*. Przy wydawaniu publikacji regionalnych referent podkreślił konieczność konsultacji ze środowiskiem naukowym i specjalistami w dziedzinie onomastyki. Tylko wtedy można uniknąć rażących błędów i uchybień w opisie mikrotoponimów. Jest to bardzo ważne, gdyż broszury tego typu trafiają do szerokiego grona miłośników regionu (nierzadko uczniów – przyszłych badaczy małej ojczyzny), którym już na początku proponuje się niezbyt dobre wzorce.

Prof. dr hab. Irena Jaros z Uniwersytetu Łódzkiego w referacie pt. *Stosunek Polaków do mowy ojczystej czyli od puryzmu do liberalizmu językowego* przedstawiła niektóre postawy Polaków wobec języka ojczystego. Przytoczyła liczne przykłady puryzmu i liberalizmu językowego w historii języka pol-

skiego. Tło historycznojęzykowe stało się pretekstem do rozważań na temat podobnych postaw we współczesnej polszczyźnie. Główna uwaga została skierowana na aktualnie dominujące przejawy liberalizmu językowego, np. wobec dużego napływu do polszczyzny zapożyczeń angielskich oraz innowacji językowych usuwających z języka polskiego elementy oparte na historycznym wzorcu. Zachowania językowe współczesnych Polaków, a zwłaszcza ich stosunek do kultury języka, wynika przede wszystkim z liberalizacji normy językowej, która akceptuje językową rzeczywistość, sankcjonując wiele faktów z poziomu uzusu.

Dr Mariusz Koper w referacie pt. *Mikrotoponimia historyczna Woli Uhruskiej i okolic* przedstawił występowanie oraz funkcjonowanie osiemnastowiecznych mikrotoponimów w źródłach archiwalnych dawnej ziemi chełmskiej. Na koniec dokonał analizy semantycznej i strukturalnej kilkunastu nazw terenowych należących administracyjnie do gminy Wola Uhruska. Przy charakterystyce materiału historycznego zwrócił uwagę, że wyekscerpowane z osiemnastowiecznych źródeł mikrotoponimy mogą stanowić doskonały materiał porównawczy z materiałem współczesnym, zebrany drogą eksploracji terenowej. Na podstawie takiego porównania z większym fragmentem mapy toponimicznej (gminy, powiatu czy województwa) można wyciągnąć pewne wnioski związane ze stopniem nasycenia poszczególnych typów semantycznych i formalnych, a nawet z żywotnością samych mikrotoponimów, z których wiele ginie np. wskutek parcelacji gruntów.

Mgr Urszula Dąbrowska w referacie pt. *Mikrotoponimia gminy Wola Uhruska* przedstawiła najbardziej typowe formacje mikrotoponimiczne tej gminy. Autorka referatu zwróciła uwagę, że na terytorium tym przeważają onimy równe wyrazom pospolitym typu *Góra, Pole, Lasek* itp. W systemie mikrotoponimicznym badanego obszaru dominują również twory składające się z jednego komponentu. W referacie zwrócono też szczególną uwagę na wariantywność mikrotoponimów oraz wpływ zmian osadnictwa na przestrzeni ostatniego stulecia na kształtowanie się nazewnictwa terenowego tego obszaru. Prelegentka zebrała materiał metodą ankietową i wywiadu wśród respondentów, którzy w większości posługują się gwarą polską, nieliczni zaś gwarą ukraińską.

Mgr Katarzyna Teodorowicz w wystąpieniu pt. *Mikrotoponimia powiatu hrubieszowskiego na przykładzie gminy Uchanie* zwróciła uwagę na sposoby powstawania anojkonimów na pograniczu polsko-ukraińskim. Podstawą analizy materiału mikrotoponimicznego, składającego się z około 200 haseł, była klasyfikacja semantyczna Witolda Taszyckiego i strukturalna Stanisława Ros-

ponda. Analiza materiału wykazała, że największą frekwencję zanotowano wśród nazw topograficznych, kulturowych i dzierżawczych. W zakresie analiza strukturalnej odnotowano największy udział nazw prymarnych i *compositów*.

Dr Dorota Elsheikh w referacie pt. *Typowe formacje mikrotoponimiczne powiatu chełmskiego* poddała analizie materiał zebrany w wyniku eksploracji terenowej w latach 2007-2010, który został przeanalizowany według klasyfikacji semantycznej Witolda Taszyckiego. Klasyfikację tę poszerzono o rozwiązania Henryka Borka, który wyodrębnił grupę nazw relacyjnych, czyli toponimów wywodzących się bezpośrednio od już istniejących nazw geograficznych. Analiza semantyczna zapisanych mikrotoponimów dostarcza informacji dotyczących topografii terenu, działalności człowieka, stosunków społecznych, własnościowych na wsi. Ponadto mówi o wzajemnych relacjach i położeniu obiektów.

Dr Marek Olejnik w referacie pt. *XIX-wieczna mikrotoponimia powiatu bialskiego* poddał analizie ponad 170 nazw terenowych, które zostały wyekscerpowane z zespołu Archiwum Radziwiłłów z 1818 r. Materiał podzielono według klasyfikacji semantycznej Taszyckiego na nazwy topograficzne, dzierżawcze i kulturowe. Referent wykazał, że na kształtowanie się nazw terenowych opisywanego obszaru ma rozwój osadnictwa. W przedstawionym materiale większość stanowią miana o genezie polskiej, w znacznej mniejszości znajdują się nazwy świadczące o osadnictwie ukraińskim i żydowskim. Prelegent zwrócił też uwagę na specyfikę badań nad mikrotoponimią historyczną i na problemy metodologiczne, jakie mogą towarzyszyć takim badaniom.

Po wystąpieniach wszystkich referentów miała miejsce dyskusja. Prelegenci poruszali w niej m.in. kwestie liberalizmu językowego oraz jego daleko idących konsekwencji, statusu propriálnego mikrotoponimów, żywotności nazw terenowych w źródłach archiwalnych i współczesnej przestrzeni wsi oraz ważnego problemu metodologicznego w opisie formacji mikrotoponimicznych, tj. klasyfikacji nazw terenowych. W dyskusji udział wzięli: prof. F. Czyżewski, prof. I. Jaros, dr M. Koper i dr M. Olejnik.

Ważną częścią ostatniego sympozjum była promocja książki Andrzeja Wawryniuka: *Gmina Wola Uhruska – powiat włodawski. Historia, geografia, gospodarka, polityka*. Publikację wzbogaca jubileuszowy dodatek pt. *Zarys historii Rzymskokatolickiej Parafii pw. Ducha Świętego w Woli Uhruskiej (1986-2011)*. Jego autorem jest proboszcz parafii w Woli Uhruskiej ksiądz Adam Jerzy Krasuski.

Poza celami *stricte* naukowymi dwudniowe sympozjum było doskonałą okazją do wzajemnej wymiany doświadczeń między samorządowcami z wo-

jewództwa lubelskiego i obwodu wołyńskiego po stronie ukraińskiej, a także środowiskami kulturalno-oświatowymi, funkcjonariuszami straży granicznej, przedsiębiorcami i politykami. Spotkaniom przedstawiciele nauki, kultury, oświaty, samorządu, służb mundurowych, polityki przyświecał cel nadrzędny, tj. wyznaczenie głównych kierunków współpracy w obszarze transgranicznym na najbliższe lata. Zadania te są sukcesywnie realizowane i poszerzane na podstawie nowych horyzontów współdziałania na pograniczach językowo-kulturowych. Już dziś organizatorzy zapraszają na kolejne sympozjum, które odbędzie się 31 maja 2013 roku. Nie zabraknie w nim bloku lingwistycznego. Tym razem będzie on poświęcony onomastyce na pograniczu polsko-wschodnio-słowiańskim.

ANNA MAJEWSKA-WÓJCIK
Katedra Języka Polskiego KUL

ŻYCIE PRYWATNE POLAKÓW W XIX WIEKU, OLSZTYN, 3-4 GRUDNIA 2012

3 grudnia 2012 roku władze Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie dokonały uroczystego otwarcia pierwszej konferencji poświęconej sferze prywatnej Polaków w XIX wieku. Podjęcie tej tematyki ma na celu – jak zaznaczyła organizatorka konferencji – spojrzenie na intrygującą historię stulecia z perspektywy człowieka epoki, który obok uwikłania w przestrzeń publiczną żył i kreował swój indywidualny prywatny świat. Próba wnikięcia i podjęcia analizy tej rzeczywistości prowadzi do nowego spojrzenia badawczego dającego szansę na ciekawe, inspirujące refleksje związane z motywacjami działań jednostki, nierzadko irracjonalnych z perspektywy współczesnej.

Konferencję zainaugurował prof. Andrzej Zakrzewski (Częstochowa) prelekcją *W kręgu ziemiaństwa południowo-wschodniej Wielkopolski. Dwór Ostrowskich w Maluszynie – rodzina, przyjaciele, znajomi*, którą wprowadził nas w klimat XIX-wiecznego dworu Ostrowskich herbu Korab. Opowieść o związkach i koligacjach rodzinnych Aleksandra Ostrowskiego została zilu-